

De terminologie van de aanhangsels van het abdomen bij de Ephemeroptera

door

A. C. VAN BRUGGEN

Het abdomen van de Ephemeroptera draagt, wanneer we de genitaalorganen buiten beschouwing laten, in de regel drie draadvormige aanhangsels. We kunnen hierbij een ongepaard, in het midden ingeplant, somtijds in gereduceerde vorm of in het geheel niet aanwezig, en een gepaard aanhangsel onderscheiden. Dergelijke aanhangsels treffen we bij verscheidene insectengroepen aan, o.a. bij de Plecoptera en de Apterygogenea.

Voor genoemde aanhangsels bestaat bij de Ephemeroptera een groot aantal termen, waarvan wij eerst die zullen beschouwen, die het gepaarde aanhangsel plegen aan te duiden. We kunnen hier twee groepen van termen onderscheiden, n.l. *cerci*, gebruikt door de entomologen BARNARD, CRASS, HANDLIRSCH, IMMS, KLAPALEK en NAVAS, en het Franse equivalent hiervoor: *cercues*, een term, die men aantreft bij DEMOULIN, DESPAX, HENNEGUY, LAMEERE en LESTAGE.

Daarnaast vindt men frequent de woorden *setae* (bij BRODSKY, KIMMINS en NEEDHAM), *caudal setae*, afkomstig van de bekende Engelse kenner van eendagsvliegen EATON, en het corresponderende woord in het Duits *Schwanzborsten*, te vinden bij BENGTSOON, KLAPALEK, SCHOENEMUND en ULMER. Deze tweede groep bestaat dus uit woorden afgeleid van het Latijnse woord *seta*, dat borstel betekent. Het Griekse equivalent hiervan is *chaîtè*. Deze terminologie nu acht ik minder juist, omdat de achterlijfsaanhangsels weliswaar in hun habitus iets hebben van borstels, doch hiervan niet zijn af te leiden, noch er enige verwantschap mee tonen. Bovendien zijn deze termen reeds lang in gebruik bij de beschrijving van Diptera (men denke o.a. vooral aan de Anthomyidae = Muscidae), waar men een hele chaetotaxie ontwikkeld heeft. Ik wil dus voorstellen voortaan voor het gepaarde aanhangsel van het abdomen bij de Ephemeroptera het woord *cerci* of de Franse versie ervan, *cercues*, te gebruiken.

Ook voor het mediane ongepaarde aanhangsel zijn verschillende woorden in gebruik, die verwarring kunnen doen ontstaan. DESPAX gebruikt hiervoor *filum terminale*, HANDLIRSCH *Terminalfilum* en HENNEGUY *filament médian*. Aan de woorden *filum terminale* (= *filament terminal* = *terminal filament* = *Terminalfilum*)¹⁾ is verre de voorkeur te geven boven termen als *cercoidè*, door DESPAX gebruikt in hetzelfde werk, *cercode* (LESTAGE) en *paracerque* (LAMEERE). Bovendien werken deze laatste woorden verwarrend als men ze naast *cerci* of *cercues* aantreft.

Dikwijls maakt men ook geen onderscheid tussen *cerci* en *filum terminale*; in dat geval kan men het best de term *caudal filaments*, zoals men die bij ULMER (1932—1933) vindt, gebruiken. Als Latijns equivalent zou ik hier willen voorstellen de woorden *fila caudalia*. NAVAS werkt hier met de term *urodii*,

¹⁾ Dr G. DEMOULIN (Brussel) wijst mij erop, dat ook het woord *filum* of *filamentum* niet erg gelukkig is. Zeer terecht meent hij echter met mij, dat het maken van nieuwe termen nog meer verwarringwekkend is (DEMOULIN in litt.).

andere entomologen (TRAYER) met de Engelse vertaling ervan: tails. Mijns inziens is het verkeerd om, als de drie aanhangsels tezamen worden bedoeld, de woorden cerci, setae of een equivalent van deze benamingen te bezigen.

Resumerend wil ik voorstellen de achterlijfsaanhangsels van eendagsvliegen gezamenlijk *fila caudalia* te noemen en het ongepaarde apart de term *filum terminale* toe te wijzen, terwijl voor het gepaarde aanhangsel in den verfolge het woord *cerci* gereserveerd zal blijven.

Résumé

Pour créer une nomenclature uniforme pour les appendices de l'abdomen des Ephéméroptères, l'auteur propose de conserver les mots *cerci* (cerques) pour les appendices latéraux et le terme *filum terminale* (filament terminal, terminal filament, Terminalfilum) pour l'appendice médian. Il propose aussi d'employer les mots *fila caudalia* (filaments caudaux, caudal filaments) pour les appendices collectifs.

Literatuur

- BARNARD, K. H., 1932, South African May-Flies (Ephemeroptera). *Trans. R. Soc. S.-Afr.* 20 (3).
 BRODSKY, K., 1930, Zur Kenntnis der mittelasiatischen Ephemeropteren I (Imagines). *Zool. Jahrb. Syst.* 59.
 DESPAX, R., 1949, Ordre des Ephéméroptères, in GRASSÉ, Traité de Zoologie, 9, Paris.
 EATON, A. E., 1883—1888, A revisional monograph of recent Ephemeridae or Mayflies. *Trans. Linn. Soc. London* (2) 3 (Zoology).
 HANDLIRSCH, A., 1928, Der Bau des Insektenkörpers und seiner Anhänge, in SCHRÖDER, Handbuch der Entomologie 1, Jena.
 ———, 1929, Ephemerida, in KÜKENTHAL-KRUMBACH, Handbuch der Zoologie, 4 (1). Berlin, Leipzig.
 HENNEGUY, L. F., 1904, Les insectes, Paris.
 IMMS, A. D., 1934, A general textbook of entomology, London.
 LAMEERE, A., 1934, Précis de zoologie, Bruxelles, Liège.
 SCHOENEMUND, E., 1930, Eintagsfliegen oder Ephemeroptera. Tierwelt Deutschlands, 19.
 ULMER, G., 1932—1933, Aquatic insects of China, Article IV Revised key to the genera of Ephemeroptera. *Peking Nat. Hist. Bull.* 7.
 Verder de publicaties betreffende Ephemeroptera van: CRASS, DEMOULIN, KIMMINS, LESTAGE, NEEDHAM, TRAYER, ULMER.

Leiden, Rijks Museum van Natuurlijke Historie.

Pierisrupsen op *Gynandropsis*. In de herfst van 1953 waren in mijn tuin de bladeren van *Gynandropsis speciosa* (*Cleome spinosissima*, Kattensor) sterk bezet met rupsen van *Pieris rapae* L. Is dit een nieuwe voedselplant? Behalve Cruciferen is, meen ik, alleen Oostindische Kers en Reseda als zodanig bekend. Nu behoort *Gynandropsis* ook tot een familie, die systematisch wel in de buurt staat (de Capparidaceae). De vrucht is ongeveer een hauw, maar de bloemen en de rest van de plant doen ons in de verste verte niet aan Cruciferen denken. Op de Oostindische kers, die er vlak bij stond, waren geen rupsen te vinden!

G. VAN MINNEN, Fonteinstraat 26, Leeuwarden.

Bibliotheek. Ontvangen: Handbooks for the identification of British Insects, vol. IV, part 8 (a), C. E. TOTTENHAM, Coleoptera — Staphylinidae, Section (a), Piestinae to Euacstethinae.